Robrecht de Smet

De tragische levensloop van een kompromisloos Heelnederlander

"Nolite judicare,
ut non judicemini" (1)

De idee voor deze bijdrage ontsproot bij het lezen van een artikel van de Leuvense historicus L. Vandeweyer die zich blijkens het ontwerp van zijn proefschrift en zijn artikels in *Wetenschappelijke Tijdingen* op het gebied van de Vlaamse Beweging verdiept heeft in het wel en wee van de Frontpartij en in De Smets radikale, anti-Belgische weekblad *Vlaanderen* dat verscheen tussen mei 1922 en december 1933 (2). Net zoals het oud-lid van De Smets *Jongnederlandse Gemeenschap*, Daniël Merlevede, acht ik het opnieuw een staaltje van vooringenomenheid (overigens typisch voor een aantal Leuvense historici) om te beweren dat "de propaganda en de aktiviteiten van de groep rond 'Vlaanderen' er in belangrijke mate heeft voor gezorgd dat het Vlaamsnationalisme de fascistische en pro-Duitse weg opging".

Merkwaardig toch dat Vandeweyer die voor zijn onderzoek bronnenmateriaal aanboorde en a fortiori de authentieke teksten voor zich moest laten spreken nooit grondig nadacht over de filippica's van *Vlaanderen* en de Jongnederlandse Gemeenschap tegen Van Severen en zijn Verdinaso die met hun "te politieke" korporaties ervan beschuldigd werden het Italiaanse fascisme na te bootsen. En wat vangt Vandeweyer aan met De Smets aanvallen tegen het nationaal-socialisme (na 1933) die de *Jungdeutscher Orden* van Arthur Mahraun van de kaart veegden ? Over zijn identifikatie van fascisme en pro-Duits zijn wil ik nog het liefst zwijgen.

Desalniettemin is het geenszins de bedoeling Robrecht de Smet en zijn medewerkers als liberaal-parlementair denkende demokraten af te schilderen. Mijn onderzoek stelt dat De Smet zich met zijn Jongvlaamse en Jongnederlandse Gemeenschap op het kruispunt van verschillende stromingen binnen de *konservatieve revolutie* bewoog. Het is volstrekt onjuist deze nog altijd schromelijk onderbestudeerde intellektuele stroming als een antichambre voor het nationaal-socialisme en/of het fascisme af te doen.

Dit artikel beperkt zich er echter toe een ruwe schets van de dramatische levensloop van deze non-konformistische priester te geven en een aantal van zijn ideeën toe te lichten.

Robrecht de Smet werd in 1875 geboren te Oostende in een sociaal-konservatief, vrij begoed en streng katholiek gezin, en kreeg zelfs een ten dele Franstalige opvoeding. In 1886 kon hij aan het prestigieuze Onze-Lieve-Vrouwkollege studeren waar hij reeds tijdens het schooljaar 1888-1889 betrokken was bij de oprichting van een Vlaamsgezinde scholierengilde, die evenwel door het vlug ingrijpen van de schooloverheid slechts een kort leven beschoren was (3). In de poësis startte hij in 1891 met de *Sint-Pietersgilde* die wou ijveren voor de herleving van de Vlaamse taal en zeden en dit onder het motto "Kersten ende Vlaamsch". Als beschermheilige werd de H. Lutgardis gekozen die de patrones was van de Vlaamse taal en letterkunde. Hier reeds ontwikkelde De Smet zijn aanleg voor formalisme en ritueel. Zo moesten de leden met de hand op het hart en de leeuwevlag trouw zweren aan Vlaanderen.

In oktober 1892 trok de jonge De Smet, die intussen gekozen had voor het priesterschap, naar het Klein Seminarie te Roeselaere voor het voorbereidende jaar wijsbegeerte. (4) De Smet, wiens kultuurflamingantisme inmiddels verder ging dan de loutere taalstrijd, kwam er in kontakt met het rond deze tijd in een krisis verkerende tijdschrift *De Vlaamsche Vlagge*. Het tijdschrift had te kampen met een verouderende redaktie, de konkurrentie van *De Swighende Eede*, (5) de zeer fel verminderde invloed van de Westvlaamse scholieren en het touwtrekken rond het blad tussen de Westvlaamse studenten te Leuven en de Brugse seminaristen. Bovendien moest Hugo Verriest, jarenlang de mentor van het blad, samenwerken met de taal- en volkskundigen van het Brugse tijdschrift *Biekorf* ten einde het hoofd boven water te houden. Verder was er de konkurrentie van het meer studentikoze Brugse tijdschrift *De Knodse*. Toch kwam er vanaf 1893 een sterke heropleving via de Brugse seminaristen. De redakteurs wilden de Westvlaamse studentenbeweging doen heropleven en opnieuw de kollegeleerlingen als lezers aan te trekken. De Smet speelde een leidende rol in de redaktie en hielp mee aan de revalorizatie van de oude blauwvoeterij die als toonbeeld moest gelden voor een nieuwe radikalizering van de studentenbeweging. In het Brugse seminarie ontstond een hechte vriendschap met Cyriel Verschaeve en samen publiceerden ze heel wat artikels. Kenschetsend voor hun invloed was de sterk romantische inslag van het blad in de periode 1894-1896 (waarbij men dweepte met het grote Vlaamse verleden en de fierheid van het oude kerelsvolk) en de geringe interesse voor de sociale problematiek.

(1)
Vert. "Oordeelt niet opdat gij niet geoordeeld worde". Geciteerd door Cyriel Verschaeve tijdens de memorabele nadienst voor Robrecht de Smet in de Sint-Pietersabdij te Steenbrugge op 23 augustus 1937.

(2)
L. Vandeweyer, *De eerste barsten in het Vlaamse Front*, in *Wet. Tijd.*, XLIV-2,1985, pag 78-95.
L. Vandeweyer, *De Jong Nederlandse Gemeenschap*, in *Wet. Tijd*, XLVIII-1, 1989, pag. 43-57.
L. Vandeweyer, *Van aktivisme naar collaboratie. Het weekblad Vlaanderen en de Vlaamsnationale politiek tussen de twee wereldoorlogen*, KUL, 1982.

(3)
W. Lembrechts, *Robrecht de Smet, Een priesterleven in de schaduw*, KUL, 1982.
Huldeboek Robrecht de Smet 1875-1937, Tielt, 1968.

(4)
D. Merlevede, *Robrecht de Smet (1875-1937)*, in *AKVS-Schriften* 15,16 en 17 [1987-88].

(5)
De Swighende Eede : Geheim genootschap van Westvlaamse flaminganten waarvan Hugo Verriest de bezieler en de centrale figuur was. Is omstreeks 1880 uit de bekommernis van enkele nationalistische priesters omtrent de vervolging van Vlaamsgezinde scholieren en studenten gegroeid. Wilde de idealen van de Blauwvoeterie verder propageren zonder dat men gestraft kon worden en gebruikte daarom allerlei romantische symbolen.

Ondertussen rijpte bij Robrecht de Smet zijn voorkeur voor één algemeen letterkundige taal en beklemtoonde hij steeds sterker het belang van het Algemeen Beschaafd Nederlands tegen het Westvlaams taalpartikularisme in. Dit proces ging gepaard met de ontwikkeling van een sterk Heelnederlandse visie. In oktober 1896 werd De Smet naar Leuven gestuurd waar hij als eerste Westvlaamse priester Germaanse filologie zou studeren. Intussen was in 1895 te Brussel het *Algemeen Nederlands Verbond* opgericht. De Smet zou samen met de latere aktivist Dr. Eugeen van Oye (6) een belangrijke rol spelen in de inplanting van een Oostendse afdeling van het ANV (1897). (7) Te Leuven was hij aktief in de bekende studentenvereniging *Met Tijd en Vlijt*. In juni 1898 kreeg hij in die stad zijn priesterwijding. Hij maakte zijn studies niet af en werd in september tot leraar in de poësis aan het Sint-Amandskollege te Kortrijk benoemd.

De Smet bleeft verder meewerken aan de *Vlaamsche Vlagge* en hield onder pseudoniem steeds sterkere pleidooien voor een algemene beschaafde Nederlandse taal. De diocesane overheid had inmiddels De Smet duidelijk in het vizier gekregen en polemizeerde via o.a. haar spreekbuis, de *Revue pratique de l'enseignement catholique* op heftige wijze met de nonkonformistische priester-leraar die er volgens vele kollega's ook een te eigenzinnige levensstijl op na hield. De Smet ontwikkelde immers een vrij progressieve pastoraal waarin zeer sterk de nadruk werd gelegd op de zin voor liturgie. Hij was muzikaal begaafd en hield van lange nachtelijke diskussies over allerlei "hete hangijzers". De Smet las ook heel veel en leefde bijna als een soort "eeuwig student".

Intussen was ook het redaktiebeheer van de *Vlaamsche Vlagge* naar Kortrijk verhuisd en toevertrouwd aan de leken uit de *Swighende Eede*, n.l. notaris Hendrik Persijn (8) uit Wingene en Dr. Alfons Depla, (9) geneesheer te Kortrijk. De Smet werd door de Westvlaamse bisschop Waffelaert inmiddels voortdurend geschaduwd en zag zich in september 1900 overgeplaatst naar het Kollege van Tielt. Bovendien slikten een aantal personen zijn "bohémien-achtige" levenswandel niet langer. Hij trof te Tielt een vrij Vlaamsgezind leraarskorps aan waaronder zijn vriend Cyriel Verschaeve die sinds 1896 les gaf te Tielt. Er heerste in het Kollege een gunstig klimaat voor flamingantisme en De Smet bleef dan ook vrank en vrij ijveren voor een beschaafde omgangstaal. Zo richtte hij naar Nederlands model te Tielt een leesgenootschap op waardoor een ruimer publiek kennis kon nemen van het Nederlandse geestesleven. Hij verschafte de leerlingen ook Nederlandse spraakkunsten en leerboeken en zuiverde via taalverbeteringswerk zelfs spraakkunsten van gallicismen en provincialismen. De Smet overtrad ook de bisschoppelijke voorschriften en gaf soms les in het Nederlands of stimuleerde de leerlingen om de kursussen in het Nederlands te vertalen. Tijdens de periode 1900-1905 werd ook zijn Heelnederlandse visie steeds sterker aangescherpt. Hij nam deel aan Algemeen Nederlandse Kongressen en had vaste kontakten met de pas gestichte afdeling Germaanse filologie te Leuven.

Rond deze tijd was het debat over de vernederlandsing van het vrije onderwijsnet volop aan de gang. Coremans had in 1901 andermaal een nieuw offensief ingezet om zoveel mogelijk kursussen in het Nederlands te laten geven. De konservatieve katholieken en het Belgische episkopaat boden echter reeds jaren een verwoede weerstand en hadden in de Brugse bisschop Mgr. Waffelaert een havik die zich

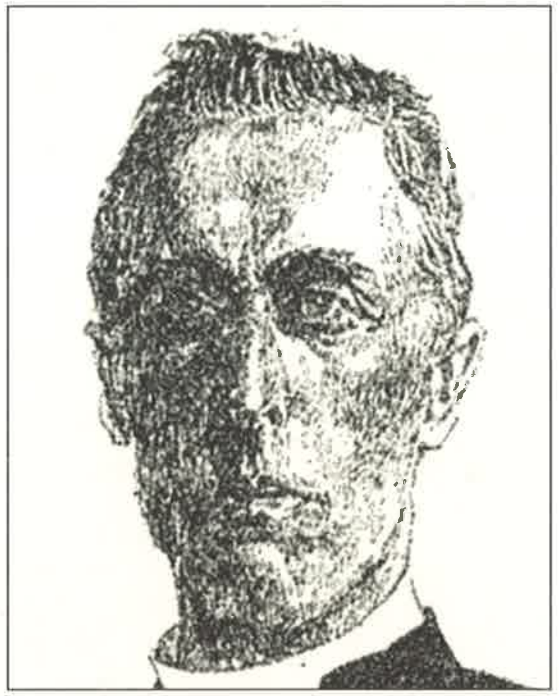

Robrecht de Smet als jong priester.

(6)
Eugeen Van Oye, (1840-1926) : dokter en stichter van het Algemeen Nederlands Verbond te Oostende. Leerling van Guido Gezelle aan het Klein Seminarie te Roeselare. Engageerde zich in de groep "Jong-Vlaanderen" van Domela Nieuwenhuis.

(7)
Algemeen Nederlands Verbond: in 1895 opgericht door Hippoliet Meert. Het Verbond kende een sterke groei tijdens het interbellum en dan vooral in Nederland. Het ANV geeft geldelijke steun aan Nederlandse taalkursussen, sticht buitenlandse leerstoelen, promoot het Nederlands taalgebruik in het openbaar ambt, richt vakantieleergangen in, enz.

(8)
Hendrik Persyn, (1857-1933) : notaris. Studeerde rechten te Leuven en werd betrokken bij de "Swighende Eede". Speelde een belangrijke rol op de achtergrond van de "Vlaamsche Vlagge". Gaf financiële injekties aan tal van katholiek-nationalistische initiatieven en tijdschriften.

(9)
Alfons Depla, (1860-1924) : geneesheer, aktivist. Rond 1897 speelde hij met Persyn een belangrijke rol in de redaktie van de Vlaamsche Vlagge. Trad toe tot de aktivistische beweging en werd lid van de Commissie van Zaakgelastigden. Week naar Nederland uit.

hardnekkig verzette tegen een stelselmatige vernederlandsing van het katholiek onderwijs. Waffelaert was verder zeer afkerig van de "protestantse" Nederlandse taal en identificeerde op 19de-eeuwse ultramontaanse wijze het Westvlaamse dialekt (de moedertaal) met het behoud van de rechtgelovigheid. Verder zag hij de Vlaamse drijverijen van vele van zijn priesters als "insubordinatie". Het na 1918 doorbrekende politiek Vlaams-nationalisme zou in deze bisschop een permanente tegenstander vinden. Rond 1905 kulmineerden De Smets aktiviteiten in enkele anti-Belgische oprispingen van Tieltse leerlingen. Hij had het kollege tot de ruggegraat van het Vlaamse radikalisme in West-Vlaanderen gemaakt. De reaktie bleeft niet uit en in september 1906 moest De Smet met lede ogen aanzien hoe hij vervangen werd en definitief gestigmatizeerd was. Slechts in februari 1907 kreeg hij een nieuwe opdracht als onderpastoor te Knokke.

Robrecht de Smet vereenzaamde er zienderogen maar bleef een goede vriendschap onderhouden met zijn ex-kollega Cyriel Verschaeve, wiens faam zich in het Vlaamse kultuurleven steeds sterker begon te verbreiden. Beide hadden tijdens hun seminarietijd intens samengewerkt. De Smet had in Verschaeve de nieuwe Rodenbach gezien en had hem voortdurend aangespoord tot literaire aktiviteit. Bovendien korrigeerde en selekteerde hij vele stukken van de dichter. Verschaeve's eerste grote werk, zijn tetralogie *De wereld naar de schoonheid* was volgens Dirk Vansina (in *Verschaeve getuigt)* een geschenk voor De Smet.

Tijdens hun Tieltse leraarschap was ook het idee gerijpt om een Vlaamse missiekongregatie voor de bekering van Zuidafrikaanse Kalvinistische Boeren op te richten. Tussen 1907 en 1910 poogden De Smet en Verschaeve dit nogal onrealistisch en romantisch idee tevergeefs te realizeren. Ondertussen was hun bewustzijn van de taal- en stamverwantschap van het door het staatsimperialisme verdeelde Nederlandse volk tot volle wasdom gekomen. De Smet kreeg in Knokke om dezelfde redenen als in Kortrijk moeilijkheden met zijn entourage en verhuisde in mei 1911 naar Poperinge. Rond deze periode zag de Smet zijn pioniersrol inzake het ABN in de Westvlaamse kolleges bekroond via het groeiend inzicht van het katholiek middelbaar onderwijs in de noodzaak van een volledige vernederlandsing. Ook de liturgische beweging van 1909-1912 die de liturgie dichter bij het volk wou brengen wist De Smet te bekoren. Zo hield hij zich tijdens zijn opdracht te Poperinge veel bezig met liturgische studies. Ook te Poperinge ontstonden weer moeilijkheden en de Smet verhuisde in december 1912 naar het bij Brugge aanpalende Assebroek. Ondertussen waren de kontakten tussen De Smet en Verschaeve weggedeemsterd. Te Assebroek ontplooide de priester veelzijdige en suksesvolle pastorale aktiviteiten waarin zijn liturgische bekommernis centraal stond. Hij ontving geregeld seminaristen uit Brugge waarbij hij geregeld zijn theologische kennis en oekumenische gezindheid etaleerde.

Na de Duitse inval van augustus 1914 was Robrecht de Smet aanvankelijk zoals zovele anderen vlaamsgezinden sterk verontwaardigd. Hij profileerde zich tussen 1914 en 1917 amper en begon aan een groots opgezette psalmvertaling. Toch stond De Smet via de Brugse aktivist Emile Dumon ([10]) en Eugeen Van Oye in kontakt met de radikaal aktivistische groep *Jong-Vlaanderen* ([11]) van de in Gent aktieve Nederlandse dominee Domela Nieuwenhuis. Naar het einde van de oorlog toe begon De Smet zich parallel met de Frontbeweging sterker te profileren. Deze laatste was na de weigering van de Belgische regering in Le Havre om de Gentse universiteit te vernederlandsen en grondige legerhervormingen door te voeren gedurende 1917 zienderogen geradikalizeerd. Eind 1917 stond de roep om zelfbestuur in een federaal België steeds sterker centraal. Ook na de Open Brief van de Fronters aan Albert I was deze liberaal-gezinde vorst niet bereid veel toegevingen te doen. Zo maneuvreerde hij gematigde Vlaamsgezinde katholieken als Joris Helleputte en Aloïs Van de Vyvere uit zijn regering en verwierp zelfs hun door Van Cauwelaert sterk gepropageerd minimumprogramma van de Nederlandse eentaligheid in Vlaanderen van gerecht, onderwijs en administratie. In deze kontekst zou De Smet volop het aktivisme beginnen steunen en had kontakten met verschillende personages uit de *Raad van Vlaanderen.*

In november 1918 besloot de aktivistische Kommissie van Zaakgelastigden van de Raad van Vlaanderen uit te wijken naar Den Haag en daar via Duitse steun onder de naam *Vlaamsch Comité* ([12]) verder te werken met het oog op de vredesonderhandelingen te Versailles. Voorzitter werd Jozué de Decker. ([13]) Reeds in mei 1918 had de geradikalizeerde Frontbeweging inmiddels gebroken met de rond van Cauwelaert graviterende gematigd Vlaamsgezinde en christendemokratische vleugel van de katholieke partij. Ze koos ook voor een internationalizering van de Vlaamse kwestie en wou in deze optiek het 14-puntenprogramma van de Amerikaanse president Wilson volop benutten (zelfbeschikkingsrecht der volkeren).

Omtrent het aktivisme waren de meningen intussen grondig verdeeld. Na de wapenstilstand

(10)
Emile Dumon (1862-1948) : arts en aktivist. Was een vrijzinnig liberaal los van alle partijverband. Trouw vriend van Domela Nieuwenhuis en aktief in de Jongvlaamse Beweging. Was één van de zeven afgevaardigden van de Raad die op 3 maart 1917 te Berlijn de desiderata van de Raad van Vlaanderen overbracht aan de rijkskanselier von Bethmann Hollweg. Bij verstek ter dood veroordeeld. Vestigde zich in Duitsland.

(11)
Jong-Vlaanderen : Vlaams-nationalistische beweging, gesticht te Gent op 24 oktober 1914. De bezieler van de groep was de Friese dominee Jan Derk Domela Nieuwenhuis Nyegaard. Marcel Minnaert, Reimond Kimpe, Antoon Thiry en Leo Picard waren andere belangrijke leden van de groep. Jong-Vlaanderen streefde de stichting van een onafhankelijke Vlaamse staat na en stond voor de radikale vleugel van het aktivisme.

(12)
Vlaamsch Comité : werd begin november 1918 opgericht toen de aktivistische Kommissie van Zaakgelastigden besloot haar zetel te verplaatsen naar Den Haag en daar onder de naam "Vlaamsch Comité" verder te werken met het oog op de vredesonderhandelingen te Versailles. Het bestond uit negen leden : J. de Decker, voorzitter, E. van den Berghe, J. van de Broeck, F. Brulez, A. Depla, L. Meert, H. Mommaerts, H. Plancquaert en W. de Vreese. Einde 1919 was het Comité vrijwel ontbonden.

(13)
Jozuë de Decker, (1879-1953) : filoloog en aktivist. Was lid van de Raad van Vlaanderen en hoogleraar aan de vernederlandste universiteit van Gent. Werd na de Eerste Wereldoorlog in Amsterdam leraar aan een lyceum en nadien docent aan de Amsterdamse universiteit. In 1922 lag hij samen met Robrecht de Smet aan de basis van het weekblad *Vlaanderen* en werd hij een van de drijvende motoren van het blad. Na 1930 ging hij als liberaal denkend vrijzinnige niet mee in autoritaire richting en bleef hij tijdens Wereldoorlog II afzijdig. Toch werd hij na 1945 uit de universiteit weggezuiverd en stierf hij in alle eenzaamheid.

probeerden het Vlaamsch Comité dat gesteund werd door Robrecht de Smet en de radikalen in de Frontbeweging een maximale anti-Belgische druk te ontwikkelen. In 1919 zou hij samen met Bob Standaert ([14]) als bemiddelaar tussen de radikale vleugel van het Vlaamse Front (de Frontpartij) en de naar Nederland uitgeweken aktivisten dienen. Hij steunde bij het door de aktivistische Prof. de Vreese ([15]) opgestelde memorandum *Pro Flandria Servanda, Vlaanderens' recht en eisch tot zelfstandigheid gesteld, toegelicht, gestaafd* [1919] dat naar de onderhandelingen in Versailles gestuurd werd. De Smet was in diezelfde periode sterk geïnteresseerd in allerlei buitenlandse volksnationalistische bewegingen zoals de Armeense, Sloveense en Slovaakse nationalisten. Omstreeks het einde van 1919 ontwikkelde er zich bij hem reeds een beginnende kritiek op de uit de Frontbeweging voortgekomen Frontpartij die een te halfslachtige houding aannam in haar beoordeling van het aktivisme en niet genoeg samenwerkte met de aktivisten in Nederland. Vele aktivisten luchtten daar inmiddels hun afkeer van de Frontbeweging in het weekblad *De Toorts* ([16]) dat trouwens nog op het einde van de oorlog met Duitse steun was gesticht.

Toch zou hij aanvankelijk de Frontpartij verder helpen uitbouwen. Zijn kritiek nam echter gaandeweg toe. Vooraanstaande fronters als Borginon en Debeuckelaere ([17]) waren om taktische en/of principiële redenen tegen een samenwerking met de aktivisten. Bovendien sijpelden er steeds meer progressieve en socialistische ideeën binnen in de Frontpartij waar zowel De Smet als een Dosfel of een Verschaeve (die hij in de eerste twee jaren na de oorlog bij een aantal Vlaamse evenementen nog ontmoette) het zeer moeilijk mee hadden. Zo was er met name in Antwerpen een goede samenwerking tussen de Frontpartij en de socialisten die daar een "Vlaamsch Programma" ontwikkelden. Bovendien verdween volgens De Smet het revolutionaire elan van de Frontbeweging op de achtergrond om plaats te maken voor een meer konventioneel parlementair denken. Zo was er in Aalst een samenwerking met de Daensisten en poogde de door van Cauwelaert pas gestichte *Katholieke Vlaamse Landsbond* met progressieve en vlaamsgezinde katholieken (zie ook de stichting van *De Standaard*) vlaamsgezinden op de katholieke lijsten te brengen. De katholieke partij trok in verspreide slagorde op naar de verkiezingen van november 1919. Eind november 1918 werd De Smet inmiddels zwaar berispt door bisschop Waffelaert voor zijn kontakten met de aktivisten.

De eerste naoorlogse jaren waren inmiddels voor de gehele Vlaamse beweging een turbulenten en verwarde periode. Na 1918 werd in veel Europese landen het parlementair stelsel verder uitgebouwd of ingevoerd en greep er door de sterke opkomst van socialistische partijen een demokratizeringsproces plaats. Dit ging gepaard met een sekularizatieproces dat de kerk sterk schrik inboezemde. Zo was het episkopaat geschokt door de verkiezingsuitslag van november 1919 die het verlies van 26 katholieke zetels inhield. De katholieke partij zocht naar een nieuw bindmiddel om de dreigingen het hoofd te bieden en zou dit vinden in het standenprincipe die de interne verdeeldheid over o.a. de Vlaamse problematiek zou moeten wegnemen. Ondanks alle beweringen van historici als Lode Wils zou de "grote taalstrijd " van de vlaamsgezinde katholieken een echte processie van Echternach worden. Mensen als De Smet zagen dit reeds heel vroeg in en smeekten om een zo radikaal mogelijke Frontpartij.

De Belgische regering zette in het spoor van de fransdolle hetze en het opgeklopte belgicistisch nationalisme van 1919 inmiddels een offensief in tegen de aktivistische tendensen in de Vlaamse Beweging en organizeerde verschillende processen tegen Vlaams-nationalisten (o.a. Dosfel, De Beuckelaere, enz...). Ook de Kerk, die zich in de bevrijdingsroes via kardinaal Mercier op bijna traditionalistische manier had vereenzelvigd met de Belgische staat, probeerde via de desavouering en overplaatsing van verschillende Vlaams-nationalistische priesters schoon schip te maken met de Vlaams-nationale agitatie. Verschaeve zou tegenover deze anti-Vlaamse konjunktuur anders reageren dan De Smet. Hoewel beiden het belang inzagen van de volle integratie van de zich snel radikalizerende Vlaamse Studentenbeweging (AKVS) in de Vlaamse Beweging om een zweepfunktie t.o.v de Frontpartij te vervullen, begon Verschaeve zich wat af te wenden van de konkrete politiek en wijdde hij zijn aandacht aan het zich hernemend kunst- en geestesleven van 1920.

De Smet had helemaal niets te maken met de vervlechting van het Vlaamse ideaal en het pacifistisch internationalisme dat overal in Europa hoogtij vierde en waarvan o.a. ook Van Severen de invloed onderging. Vooral het kongres van april 1920 van de Frontpartij, waar een grondige kritiek op het kapitalisme werd geformuleerd en tevens gekozen werd voor anti militarisme en federalisme was hiervoor markant. Ook Verschaeve korrespondeerde b.v. rustig, zonder weliswaar te sympathizeren, met de linkse Clarté-groep en haar tijdschrift *Opstanding* ([18]) terwijl hij zich politiek voorzichtiger opstelde. De Smet daarentegen werd een echte scherpslijper en kreeg midden 1920 opnieuw zware moeilijkheden met zijn bisschop, waardoor hij

(14)
Robert Standaert, (1883-1958) : ingenieur en industrieel. Alhoewel zelf geen aktivist probeerde hij samen met De Smet de geestelijke erfenis van het aktivisme in de Frontpartij door te drukken. Naast *Vlaanderen* financierde hij nog tal van andere initiatieven.

(15)
Willem Lodewijk De Vreese, (1869-1938) : filoloog en hoogleraar. Werd één van de leiders van de Jong-Vlaamsche Beweging. Lid van de Raad van Vlaanderen en later van het Vlaamsch Comité in Den Haag waarvoor hij het memorandum *Pro Flandria Servanda* schreef.

(16)
De Toorts : Nederlands weekblad dat verscheen tussen 1916 en 1921. Veel uitgeweken Vlamingen zoals René de Clercq werkten er aan mee. Stond positief tegenover het aktivisme. De andere leden waren vaak medewerkers van de in 1917 opgerichte Dietse Bond.

(17)
Adiel Debeuckelaere, (1888-1979) : advokaat en politicus. Was "ruwaard" (leider) van de Frontbeweging tijdens de Eerste Wereldoorlog. Werd een van de leiders van de Frontpartij. In 1919 werd hij verkozen (tot 1921). Speelde nadien geen rol van betekenis meer.

(18)
Opstanding : Orgaan van de Vlaamse Clarté-groep. Brak een lans voor de Frontvorming tussen fronters, kommunisten, anarchisten en "minderheidssocialisten". Het tijdschrift verscheen tussen mei 1920 en februari 1921.

weeral een nieuwe opdracht kreeg en in juni 1920 naar het afgelegen Westkerke werd gestuurd. Door deze benoeming werd hij moreel gebroken en zou hij steeds vaker geteisterd worden door allerlei psychische aandoeningen. Intussen was hij ook lid geworden van *Het Veem Ick wijck niet af*, een geheime, door Dr. Jef Goossenaerts opgerichte drukkingsgroep waarin vooral radikale katholieke Westvlaamse nationalisten opereerden (o.a. Leuridan, Karel Van der Espt, ([19]) Cyriel Verschaeve, Joris van Severen, enz...).

De messen werden intussen geslepen voor de verkiezingen van november 1921. De steeds depressievere Robrecht de Smet nam in de zomer van 1921 definitief afstand van de Frontpartij. Hij verwierp de parlementaire strijd en wilde dat de Frontpartij een radikale doktrinaire nationalistische drukkingsgroep werd. Het verschijnen van het demokratische en anti-militaristische Antwerpse weekblad *De Ploeg* o.l.v. Herman Vos ([20]) deed de liefde verder verbleken. Intussen ondernam het episkopaat verder akties tegen het Vlaams-nationalisme. Hierbij hanteerden kerkleiders als Mercier en Waffelaert zelfs pauselijke dokumenten die zij onbeschaamd in hun richting interpreteerden. De uitgave van het lijvige boek *Flamenpolitik* door een door de Duitsers in zijn privé-leven getroffen Leuvense germanist, die toegang had gekregen tot de Duitse oorlogsarchieven, veroorzaakte veel anti-Vlaamse kommotie in de publieke opinie en werkte het opkomen van anti-katholieke Vlaamse lijsten in de hand.

Na nieuwe moeilijkheden met de pastoor van Westkerke vroeg Robrecht de Smet aan zijn bisschop in augustus 1921 drie maanden verlof. Pas half september kon hij naar het Nederlandse Bloemendaal vertrekken voor een rustperiode bij een bevriend priester. De Smet kon in oktober echter zijn taak niet heropnemen, werd vervangen en geraakte op de dool. Hij zou gedurende maanden bij vrienden beurtelings in België en Nederland logeren.

Op 4 december 1921 werd in Den Haag het *Verbond der Vlaamsche Nationalisten De Blauwvoet* gesticht. Het plan tot stichten van een geheime organizatie die de kern en de inhoud van de Vlaams-nationalistische beweging wilde bepalen was na het wegkwijnen van *Het Veem* nog zeer levendig bij De Smet. Hij werd hoofdsekretaris en dompelde het Verbond onder in een sfeer van geheimzinnigheid en onduidelijkheid. Heel wat in Nederland wonende aktivisten maakten er deel van uit : Alfons Depla, Jozuë de Decker, Reimond Speleers, ([21]) Willem de Vreese, enz., maar De Smet wist ook enkele radikale Fronters aan te trekken zoals Berten Pil ([22]) en Staf de Clercq.

De Frontpartij was inmiddels bij verkiezingen van 1921 niet doorgebroken en zag vooral in West-Vlaanderen haar godsvredeprincipe steeds feller gekontesteerd. Zo koos Van Severen begin 1922 definitief voor een restauratief en integralistisch christendom. Het Verbond bestreed ook permanent de opvattingen van de "Vlaamse belgicisten" zoals Van Cauwelaert, die over een weekblad, *Het Vlaemsche Land*, beschikte ([23]) Van de Perre, Edmond Rubbens, ([24]) enz... Het blad was inzake buitenlandse politiek sterk gericht op Duitsland maar veroordeelde ook de in haar ogen "te Latijnse en fascistoïde" Van Severen. Merkwaardig was dat De Smet van *Vlaanderen*, en dit alleen al door de talloze vrijzinnige aktivistische medewerkers, geen katholiek nationalistisch blad kon maken. Anders dan het in december 1926 gestichte *Jong Dietschland*, dat de spreekbuis werd van dat katholieke Vlaams-nationalisme, was *Vlaanderen* van mening dat het nationalisme met geen enkel ander beginsel mocht worden "vermengd"; noch met demokratie, levensbeschouwing of sociale stromingen. Het antibelgicisme was de voldoende en noodzakelijke inhoud. Verder was de bestrijding van de pro-Franse Belgische buitenlandse politiek een konstante in het blad. Ook de Ierse strijd scheen het blad fel te boeien.

Einde 1923 is een inmiddels herstelde Robrecht de Smet fel gepassioneerd voor missiewerk in Skandinavië. Hij maakt begin 1924 zelfs een verkennende reis naar Zweden en verkrijgt in juli eindelijk de exkardinatie van het bisdom West-Vlaanderen. Toch zal uiteindelijk dit initiatief niet doorgaan. De Smet wordt wel missieprokurator voor Zweden in Nederland en vestigt zich dus definitief boven de Moerdijk.

(19)
Karel Van der Espt, (1891-1938) : Vlaams-nationalistisch priester. Professor aan het Amerikaans Kollege van Leuven. Begin 1922 werd hij hoofdredakteur van het Westvlaamse studententijdschrift *De Vlaamsche Vlagge*. Uit Leuven geweerd vanwege zijn overtuiging en benoemd tot kapelaan te Diksmuide. Hij moest ook aan zijn redakteurschap van de *Vlaamsche Vlagge* verzaken. Werd redakteur van Jong Dietschland. In 1930 werd hij nogmaals overgeplaatst naar het afgelegen Vladslo. Was erg verbitterd omwille van zijn miskenning. In 1938 schoot hij zich met zijn jachtgeweer; stierf op 18 april 1938 te Oostende.

(20)
Herman Vos, (1889-1952) : journalist, politicus. Was een gematigd aktivist en lid van de Raad van Vlaanderen. Trok zich uit de Raad terug wegens de proklamatie van de Vlaamse onafhankelijkheid. In 1920 kwam hij als federalist, vrijzinnige en socialistisch gerichte pragmaticus bij de Frontpartij. Werd hoofdredakteur van het weekblad *De Ploeg*. Werd in 1925 verkozen tot volksvertegenwoordiger en werd leider van de Vlaams-nationalistische fraktie. In 1931 ontwierp hij met Pieter Geyl een "Federaal Statuut". Was niet akkoord met de autoritaire richting van het VNV en ging over naar de Belgische Werkliedenpartij (nov. 1933). Voelde zich aangetrokken door het plansocialisme van Hendrik de Man. Van 1936 tot 1952 socialistisch senator.

(21)
Reimond Speleers, (1876-1951) : oogarts, hoogleraar. Voorzitter van de Gentse afdeling van het ANV. In de Eerste Wereldoorlog werd hij dekaan van de medische fakulteit van de vernederlandste universiteit van Gent. Week uit naar Den Haag en werd in 1921 oogarts te Eindhoven. In 1940 werd hij met Duitse steun opnieuw hoogleraar te Gent. Hij maakte ook deel uit van het VNV-bestuur en trad in 1943 op als Belgisch lid van de Internationale Kommissie voor het onderzoek op de massamoorden van Katyn.

(22)
Albert Pil, (1892-1940) : scheikundige. In 1915 was hij oorlogsvrijwilliger en aktief in de Frontbeweging. Was nadien aktief in de Frontpartij. In 1920 werd hij doctor in de wetenschappen en voorzitter van het KVHV te Leuven. Speelde een belangrijke rol in het heropstarten van de Vlaamse studentenbeweging te Leuven. Hij was steeds voorstander van de koncentratiegedachte en ijverde voor de samenwerking tussen nationalisten en vlaamsgezinde katholieken. Leunde in de jaren dertig aan bij het VNV.

(23)
Het Vlaamsche Land : uitgeverij, boekhandel en weekblad in 1919 opgericht door een groep Antwerpse katholieken o.l.v. August van Cauwelaert. Enkel het weekblad kon zich staande houden : het verscheen van 1919 tot 1926. Belangrijke medewerkers waren Marnix Gijsen, Gerard Walschap, Floris Prims, M.E. Belpaire, Jozef Simons, Ernest Claes. Had in 1926 af te rekenen met financiële problemen en het verbod van de bisschoppen om het blad te lezen.

(24)
Edmond Rubbens, (1894-1938) : advokaat, katholiek politicus. Was aktief in het AKVS en tevens zeer bedrijvig in sociale organizaties. In november 1921 verkozen als volksvertegenwoordiger voor de katholieke partij. Ontpopte zich hierna als theoreticus van het "Vlaams belgicisme". Schreef in 1922 *De opvoedkundige rol van de Katholieke Vlaamse Studentenbeweging* en in 1923 *Het gevaar van het nationalisme.*

(25)
Pieter Geyl, (1887-1966) : Nederlands historicus, polemist, leraar, journalist. Was tussen 1913 en 1919 journalist te Londen. In 1919 werd voor hem aan de Universiteit van Londen een leerstoel voor de Nederlandse geschiedenis opgericht. Was een liberale agnosticus en werd met zijn toen innoverende *Heelnederlandse geschiedschrijving* de opponent van historici als Pirenne. Hij bewees de kunstmatigheid van de Belgische staat en van de Nederlandse scheuring in de zestiende eeuw. Onderhield tussen 1925 en 1935 heel wat kontakten met vooraanstaande Vlaams-nationalisten. Bestreed de autoritaire evolutie van het Vlaams-nationalisme en werd in 1936 hoogleraar aan de universiteit van Utrecht. Zat tijdens de oorlog in het koncentratiekamp van Buchenwald waar hij socialist werd. Hij was na 1945 aktief in de Nederlandse sociaal-demokratie zonder daarom de kontakten en sympathie met de Vlaamse Beweging op te geven.

Vooral via Jozuë de Decker, die op de eerste jaargangen van het blad een sterke stempel drukte, poogde *Vlaanderen* ook de radikale Vlaams-nationalisten te bundelen in verschillende initiatieven die vooral de bedoeling hadden ondermijnend te werken voor de Frontpartij. Vooral in 1924 probeerden De Smet en De Decker de versplintering in de Frontpartij op te vangen. Het was zelfs de bedoeling om een nieuwe *Raad van Vlaanderen* samen te stellen voor een zelfstandige staat Vlaanderen. Het Verbond poogde via een aantal mensen ook te infiltreren in het Vlaamse Front maar kon enkel voor wat onrust zorgen en nooit het Front opzij schuiven. In West-Vlaanderen, waar Van Severen met zijn *Katholiek Vlaams Nationaal Verbond* en het blad *De Westvlaming* een autonoom statuut had verworven in de Frontpartij, had het enkel Jeroom Leuridan als bondgenoot.

Ondertussen had Robrecht de Smet volledig gebroken met Verschaeve, die zijn vertrouwen bleef stellen in de Frontpartij zoals deze zich in West-Vlaanderen verder ontwikkelde, en die verderwerkte aan de verdieping van zijn levensfilosofie en natuurrechtelijk gefundeerd volksnationalisme. Zo was er Verschaeve's belangrijk opstel *Gezag en leven*, dat onder de titel *Aan de Vlaamsche jeugd te Leuven* naamloos verscheen in *Ons Leven* (K.V.H.V.-orgaan) van 21 januari 1925, en waarin de kapelaan stelde dat het gezag ondergeschikt was aan het leven zoals een middel aan zijn doel. Verschaeve zette hiermee de toon voor de vele artikels in *Jong Dietschland* waarin het katholiek nationalisme theologisch gelegitimeerd werd. De Smet daarentegen ontplooide in zijn denken steeds meer elementen van een absoluut, bijna jakobijns staatsdenken. Waar Verschaeve's "völkisch" denken eerder naar de anti-etatistische traditie van Proudhon refereerde ontleende de Smet het eerst op Vlaanderen en vervolgens op Heel-Nederland toegepaste "une et indivisible" aan de Franse Revolutie. Hij kwam steeds meer terecht in een staatsdenken. Enkele jaren later zou hij het zelfs hebben over "het Nederlandse Rijk".

De Smet moest zich in zijn blad door de innige samenwerking met Noordnederlanders ook aanpassen aan hun geplogenheden en mentaliteit. *Vlaanderen* speelde een belangrijke rol in

Arthur Mahraun (1890-1950), grootmeester van de Jungdeutscher Orden, *die model stond voor Robrecht de Smets* Jong Nederlandse Gemeenschap.

de sensibilizering van de Noordnederlanders voor de gevaren van de Belgische annexatieplannen inzake Zeeuws-Vlaanderen, Noord-Brabant en Nederlands Limburg. Ook de ekonomische ontvoogding van Vlaanderen kwam naast de bewondering voor Geyls Heelnederlandse geschiedschrijving in *Vlaanderen* uitvoerig aan bod. ([25]) Het blad voerde heftige polemieken met *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws* en steunde de *Dietse Bond* ([26]) en het *Diets Studenten Verbond*. De kleine fascistische Nederlandse kernen werden daarentegen genegeerd.

Rond 1925-1926 had Robrecht de Smet via *Vlaanderen* wel wat suksesvolle kontakten met het Leuvense KVHV Zo kon hij zelfs enkele stu-

(26)
Dietse Bond (1917-1941) : opgericht door een aantal Nederlandse academici. Erevoorzitter was de Zuidafrikaanse generaal Hertzog. Ook René de Clercq was betrokken bij de werking van deze vereniging die als eerste orgaan *Dietsche Stemmen* had [1917-1918] gevolgd door *De Dietse Gedachte* . De Dietse Bond stond positief tegenover het aktivisme en vond dat de Belgische staat moest verdwijnen. IJverde voor een politiek en kultureel Heelnederland. Had kontakten met de *Vlaanderen*-groep van De Smet. In 1940 probeerde de Bond om alle Heelnederlands denkende verenigingen te bundelen maar dit mislukte kompleet. In 1941 werd de Dietse Bond door de Duitsers verboden.

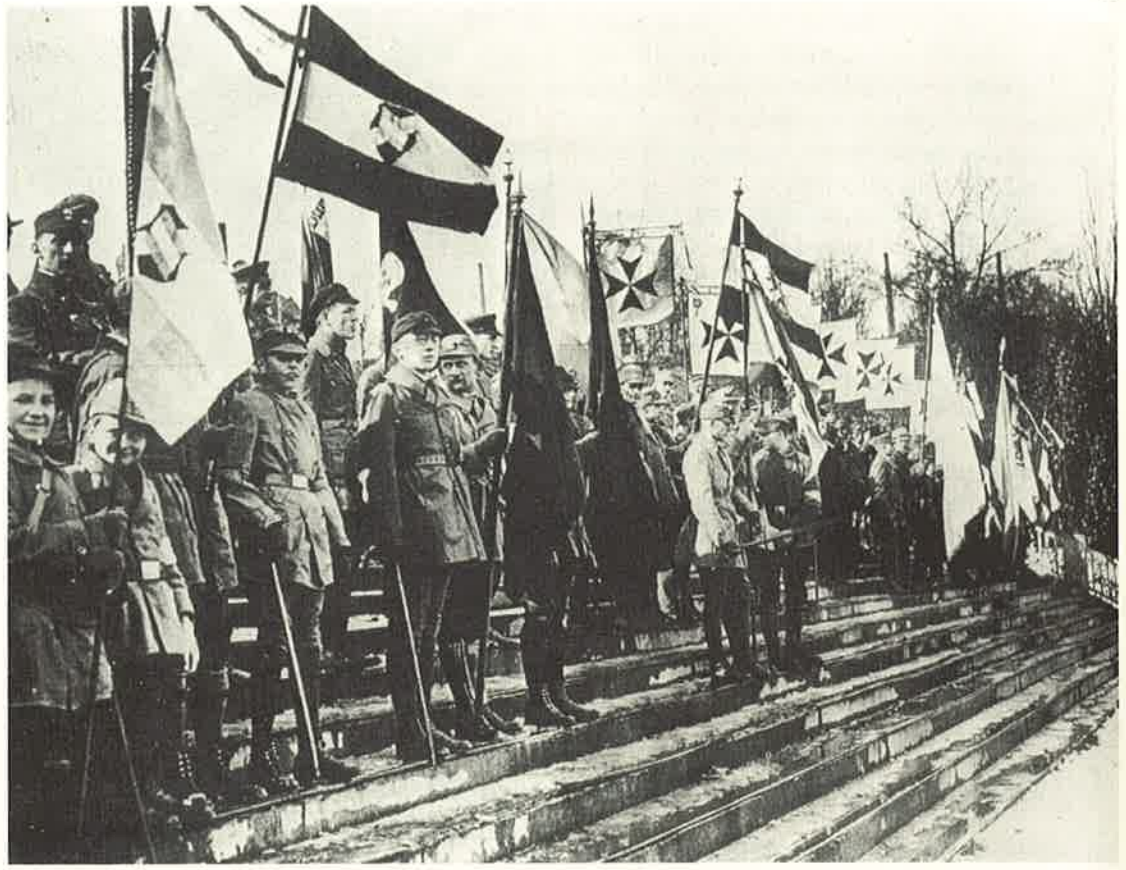

De Jungdo *was een typisch produkt van de frontgeneratie. Ze werd in 1933 door Hitler verboden.*

denten voor zijn werking rekupereren. De Smet had deze nieuwe injektie broodnodig want door de aanhoudende scherpe kritiek van *Vlaanderen* op de Frontpartij verloor het blad rond 1925 heel wat abonnees. Veel medewerkers konden moeilijk overweg met de harde koers van de introverte priester. Het was bij het blad dan ook een voortdurend komen en gaan. De Smet wou immers over alles zijn zeg hebben, was nooit helemaal tevreden en kon moeilijk kritiek dogen.

In 1925 werd De Smet steeds meer gefascineerd door de *Jungdeutscher Orden* (afgekort *Jungdo*) van Arthur Mahraun. Deze ontstond begin 1920 uit de *Offizierskompagnie Kassel* die opgericht werd door de beroepsofficier Mahraun en aanvankelijk als één van de talrijke naoorlogse Duitse vrijkorpsen funktioneerde. De leden van de Jungdeutscher Orden spraken elkaar aan met *broeder* en waren georganizeerd in zogenaamde *broederschappen*. De leiders werden door de leden verkozen en elk lid verplichtte zich tot wederzijdse bijstand en geheimhouding. Als symbool droegen zij het maltezerkruis en als uniform een grijze windjack met muts. Mahraun probeerde met zijn Jongduitse Orde aan te sluiten bij de middeleeuwse Duitse ridderorden. In haar beginperiode verzette de orde zich vooral tegen wat ze de "bolsjevering" van Duitsland noemde; zij voerde strijd voor de heropstanding van het éne Duitse Rijk, de bescherming van de arbeid en de eigendom, en was gekant tegen het verwerpelijke materialisme van de naoorlogse tijd. In 1923 had de beweging meer dan 70.000 leden en was ze aktief in het ondergronds verzet tegen de Ruhr-bezetting. Ondertussen kwam de Jungdo steeds vaker in konflikt met andere nationalistische bewegingen. Ze wilde zich immers noch links noch rechts opstellen en stelde dat de volkse gedachte een boven de partijen staand goed was; voor haar sloot de partijdemokratie elke harmonie uit en was ze bovendien onderworpen aan de macht van het geld. De Orde eiste een nieuwe staat waarin de gemeenschap opnieuw de basis zou vormen en die op een organische wijze opgebouwd moest worden.

In tegenstelling tot de meeste nationalistische groepen was de Jungdo niet revanchistisch. Mahraun was voorstander van een toenadering tot Frankrijk waardoor de Ruhr-bezetting kon opgeheven worden en het noodlottige Verdrag van Versailles vernietigd. De Orde had vanaf 1926 kontakten met de *Faisceau* van Georges Valois. Mahraun was ook voorstander van de oprichting van een vrijwillige arbeidsdienst om braakliggende gronden te bewerken en zo nieuwe arbeidsplaatsen te kreëren. De Jungdeutscher Orden kwam van meetaf aan sterk in konflikt met de nationaal-socialisten, die zij zelfs als een krypto-kommunistische beweging afdeden. Er ontstonden talrijke schermutselingen met de SA waarin inderdaad heel wat linkse ideeën leefden. Hitler was in de jaren twintig nog ver

verwijderd van zijn toenadering tot de Reichswehr en de hogere Duitse (Pruisische) officierskringen. De beweging zou door de nationaalsocialisten in 1933 trouwens vervolgd en verboden worden.

Robrecht de Smet kwam sterk onder de invloed van dit ideeëngoed dat hij o.a. via de in Duitsland wonende oud-aktivist Godfried Rooms ([27]) leerde kennen. Jozuë de Decker was met De Smets nieuwe passie echter niet opgezet. De Decker wou verder werken aan de bundeling van radikale Vlaams-nationalisten om de Frontpartij en Van Severen te hinderen. De Smet wou echter iets helemaal nieuws en vertaalde samen met Maurits Geerardijn ([28]) heel wat programmapunten van de Jungdeutscher Orden in het Nederlands. Beiden poogden via de oprichting in 1928 van de *Jongvlaamse Gemeenschap* gestalte te geven aan een Vlaamse versie van de Jungdeutscher Orden. Van de Weyer en Wils slaan dus de bal mis wanneer zij spreken van de extreem-rechtse en de kollaboratie voorbereidende sfeer rond de initiatieven van De Smet.

Het is wel zo dat Mahrauns ideeën gemakkelijk te enten waren op de traditionalistische ideologie van het Westvlaamse platteland met zijn ultramontaanse katholieke achtergrond en afkeer van de Verlichting. De Smet en Geerardijn probeerden overal kernen op te richten van hun Jongvlaamse Gemeenschap en poogden ook te rekruteren in reeds bestaande Vlaamse organizaties. De beweging kwam nauwelijks van de grond en in Nederland waren er zelfs geen kernen. Geerardijn schreef onder de schuilnaam M. van Schelvenhoeve de brochure *Het kompas van den Vlaming* dat het symbolum moest worden van *den Jongvlaamschen strijder* [1929]. De taal was voor de Jongvlaamse Gemeenschap het hoofdkenmerk van ieder volk en de Gemeenschap moest het volk scholen en opleiden tot echte volkssolidariteit waarbij de klassentegenstellingen werden opgegeven en een onafhankelijk Vlaanderen de weg moest effenen voor een op christelijke basis gebouwd Nederlands Rijk. De interne organizatie van de JVG was geïnspireerd door die van de Jungdeutscher Orden. Over de invloed van de Jungdo op De Smet inzake organizatorische aspekten verder meer.

Maurits Geerardijn schreef tegelijkertijd in het weekblad *Jong Dietschland* en poogde steun te vinden bij de overige redaktieleden. ([29]) Niemand was echter enthousiast omtrent dit initiatief. De redaktieleden van *Jong Dietschland* lieerden de JVG waarschijnlijk te veel met *Vlaanderen* dat in dezelfde periode (1927-1929) met ernstige financiële moeilijkheden kampte. De Decker en De Smet stonden niet alleen op een zucht van het bankroet maar hadden ook te kampen met een ernstig tekort aan medewerkers. Zoals reeds aangehaald kwam De Smet voortdurend in ruzie met zijn redaktieleden van wie hij een enorme volgzaamheid wenste inzake de lijn die hij alleen uitstippelde. Jozuë de Decker begon inmiddels zijn greep op het blad te verliezen en had ook af te rekenen met gezondheidsperikelen. Via Geerardijn liet Robrecht de Smet proefballonetjes op inzake een mogelijke fusie tussen de twee bladen. *Jong Dietschland* weigerde echter en wilde kost wat kost zijn eigenheid bewaren. Geerardijn maakte de weigering eind 1928 aan De Smet bekend en zou hierna geleidelijk uit *Jong Dietschland* verdwijnen. De Smet ging opnieuw te rade in Leuvense studentenkringen en vond o.a. René Lagrou , Jan Brans en Jef de Langhe bereid om met hem in zee te gaan. Maurits Geerardijn weigerde en zou geleidelijkaan steeds meer belangstelling koesteren voor Joris van Severen. Ook de Leuvense medewerking was slechts een kort leven beschoren : de studenten ervoeren vlug dat het blad nog weinig impakt had op de Vlaamse Beweging.

De Smet, die intussen sinds oktober 1927 in het Limburgse Meerssen bij Maastricht woonde, werd gered door De Decker die samen met andere oud-aktivisten aktief was in de Dietse Bond en die hem in kontakt bracht met enkele leidinggevende Nederlandse jongeren van het Dietse Studenten Verbond. Het DSV was in 1922 opgericht en kende vooral rond 1930 een sterke bloei. *Vlaanderen* was er populair en De

Mahraun schouwt zijn troepen op de Roerbevrijdingsdag, 14-15 november 1925.

(27)
Godfried Rooms, (1893-1968) : filoloog, aktivist. Oorlogsvrijwilliger en krijgsgevangene in het kamp van Göttingen. Hier startte hij met het blad *Onze Taal* in 1915 een aktivistische werking. Vrijgelaten schreef hij zich in het voorjaar van 1918 in aan de vernederlandste universiteit van Gent. Na de oorlog week hij uit naar Duitsland, hij studeerde er Germaanse filologie en was een van de bezielers van het studentenkorps *Flandria*. Was een veelzijdig begaafd man die vieftien oude en moderne talen sprak. Werkte als journalist en vertaler en was in de jaren '30 overtuigd nationaal-socialist. Liet zich tot Duitser naturalizeren.

(28)
Maurits Geerardyn, (1896-1979) : Vlaams-nationalistisch priester. Werd gestraft wegens zijn Vlaamse agitatie en werd één van de "houthakkers" van de strafkompagnie aan de Orne. Studeerde kerkelijk recht in Leuven. Wegens zijn steun aan het KVHV van de universiteit verwijderd. Werd in 1925 kapelaan te Sint-Andries-Brugge. Wegens zijn nationalisme werd hij in 1929 overgeplaatst naar Rollegem. Uiteindelijk uit zijn ambt ontheven week hij uit naar Nederland (1929). Werd in de jaren dertig docent te Utrecht. Promoveerde tot doctor in de wijsbegeerte en kandidaat in het burgerlijk recht. Keerde tijdens de oorlog terug naar Vlaanderen en was de mogelijke spilfiguur achter het *Diets Eedverbond*. In 1949 week hij uit naar de USA waar hij direkteur werd van een College te Santa Fé. Keerde pas in 1957 naar Vlaanderen terug en werd tot aan zijn emeritaat in 1961 pastoor te Mannekesvere. Was na 1950 geëvolueerd tot de Beneluxgedachte. De rol van het klassieke Vlaams-nationalisme was volgens hem toen uitgespeeld. Momenteel werk ik aan een biografie over deze merkwaardige figuur.

(29)
H. Descamps, *Het weekblad Jong-Dietschland (1927-1935)*, RUG, 1975.

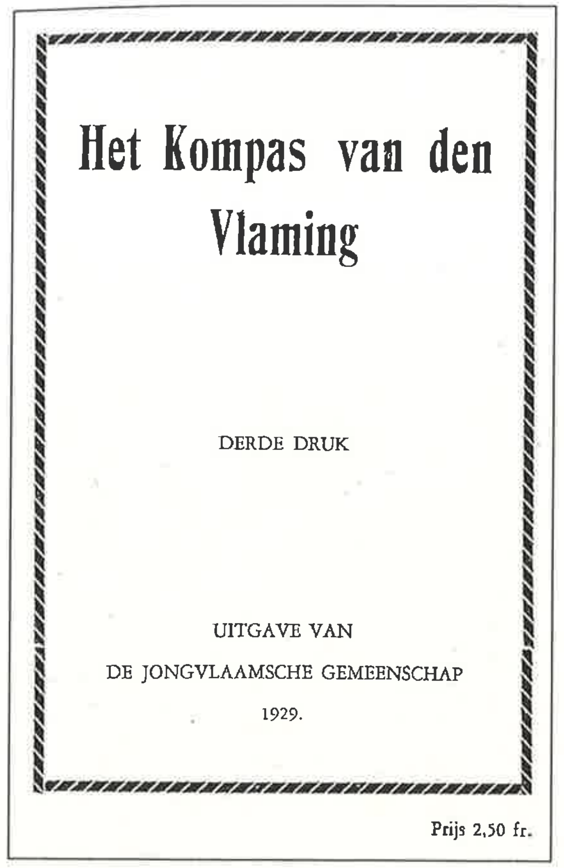

De bekendste tekst van de Jongvlaamse Gemeenschap werd geschreven door Maurits Geerardijn, met vraag en antwoord in catechismusstijl.

Smet vond studenten als Willem Goedhuys, (30) Hendrik Van der Wielen en Jan Broekman bereid om met hem in zee te gaan. Inmiddels had De Smet na de mislukking van de Jongvlaamse Gemeenschap in 1929 al een nieuw geesteskind n.l. het *Verbond der Nederlanders,* dat echter slechts twee bijeenkomsten hield. Het doel was de middelen voor te bereiden die nodig waren om de Nederlanden staatkundig te herenigen op federatieve grondslag, om op die manier de Nederlandse volkseenheid te realizeren. Het Verbond had een Bondsraad waarin zowel Vlaamse oud-aktivisten als Nederlanders van de Dietse Bond zetelden. Ook Geerardijn werd in het initiatief betrokken, dat reeds vlug een stille dood stierf.

Eind 1930 dook voor het eerst de naam *Jongnederlandse Gemeenschap* op in de briefwisseling van De Smet. Dit nieuwe initiatief leek meer inhoud te hebben en in november 1930 verscheen de brochure *De taak der Jongnederlandse Gemeenschap* waarin het doel van de JNG de volmaakt natuurlijke Nederlandse volkseenheid was die moest gerealizeerd worden door de bevrijding van Vlaanderen. De JNG wou de vestiging van een Nederlandse volksstaat op christelijke grondslag. Ze wou een nationale en zedelijke hergeboorte en wou de partijtegenstellingen en het standsbewustzijn opheffen in de Nederlandse volkseenheid. De JNG werd in navolging van zijn mislukte JVG-projekt opgevat als een ridderorde waarin offervaardigheid en plichtsgetrouwheid sterk onderstreept werden. De Jongnederlandse Gemeenschap zou 1931 pas goed op gang komen en werd aanvankelijk vooral door de Nederlandse studenten uit het Diets Studenten Verbond, de Antwerpse dokter Edgard Muylle en een Oostvlaamse groep rond Raf Van Hulse (die later een belangrijke rol speelde bij de Algemene SS-Vlaanderen) en Armand en Colomba Thiel gestuwd. Armand Thiel speelde een belangrijke rol in de beweging en schreef ook in samenwerking met Robrecht de Smet de als brochure uitgegeven grondwet.

In deze grondwet presenteerde de JNG zich als een sterk hiërarchisch gestruktureerde beweging met aan het hoofd de kanselier en de grootmeester die bijgestaan werden door een advizerende Hoge Dienstkamer. Kenschetsend voor De Smet was het feit dat de grootmeester uiteindelijk slechts de bevelen doorgaf van een "hogere leiding" die in het geheim werkte. Hieronder ressorteerde vervolgens de Hoge Raadsring waar alle stadhouders en de grootmeester in zetelden. De stadhouders waren dan leiders van landmanschappen die onderverdeeld waren in gouwen met een gouwmeester. De gouwen bestonden dan uit broederschappen met een "hoofdman". De broederschap was georganizeerd in wijken die op hun beurt buurten hadden. De broederschap kon waar mogelijk ook een jongeliedenvendel, een knapenschap, een trekafdeling en eventueel een zusterschap oprichten. Een opname als broeder of zuster impliceerde een gezellentijd van minimum drie maanden.

In alles was de formalistische hand van De Smet merkbaar, die alles wou reglementeren en zelfs nog bijkomende specifieke ambten zoals voordrachtmeester en gemeenschapswerfmeester in het leven riep. Ontbinding kon enkel gebeuren via eenparig besluit van alle gouwmeesters. Volgens Raf Van Hulse had de Gemeenschap op 19 september 1932 welgeteld 149 leden, waarvan de gouw Antwerpen met o.a. een sterke Mechelse kern het leeuwendeel van de leden vertegenwoordigde.

De Jongnederlandse Gemeenschap kende haar grootste bloei in de periode juni 1932-juni 1933. Hoewel De Smet zijn impakt op de Vlaamse studenten kwijt was, kon hij wel profiteren van de verdeeldheid in het Vlaams-nationalistische kamp, die na de verkiezingsnederlaag van november 1932 nog groter werd. De Vlaamse partijpolitiek verkeerde sinds 1931 in volslagen anarchie. Van Severen koos resoluut voor een eigen radikale beweging en ook binnen de Frontpartij werd de antithese tussen radikale anti-belgicisten (die ook steeds meer autoritair dachten) en de gematigden zoals

(30)
Willem Goedhuys, (1899- ?) : ekonoom, joernalist, bedrijfsadviseur. Was een leidend figuur binnen de DSV en de JNG Sloot zich in 1936 bij de NSB aan en werkte mee aan Moens' *Dietbrand.* Werkte ook mee aan het tijdschrift *De Waag.*

Herman Vos steeds sterker. De Smet poogde munt te slaan uit de zuigkracht van het *Verdinaso* op vele jongeren en studenten. Sinds 1930 was hij zoals reeds aangehaald alle invloed in de Vlaamse studentenbeweging kwijtgespeeld. Via de jonge Reimond Tollenaere in Gent en de kontakten van het Diets Studenten Verbond zou De Smet opnieuw een poging wagen om in het door de bisschoppen en Verdinaso zwaar belaagde AKVS te rekruteren. De JNG slaagde niet in dit opzet.

Een belangrijk figuur was ook de Nederlander Cohen Stuart die medeoprichter was geweest van het Diets Studenten Verbond en vanaf 1932 gouwmeester werd van de gouw Zeeuws-Vlaanderen. Maurits Geerardijn die ondertussen na een ernstig konflikt met (alweer) bisschop Waffelaert naar Nederland was uitgeweken en zich in Utrecht als priester-student had ingeschreven, was omstreeks 1932 sterk gefascineerd door het Verdinaso, wat voor de nodige spanningen met De Smet zorgde. In 1932 verschenen onder de reeksnaam Jongnederlands Kompas twee brochures :
- *De J.N.G. : oorsprong, grondslagen, doel.*
- *De eenheid der Nederlandsche Natie.*

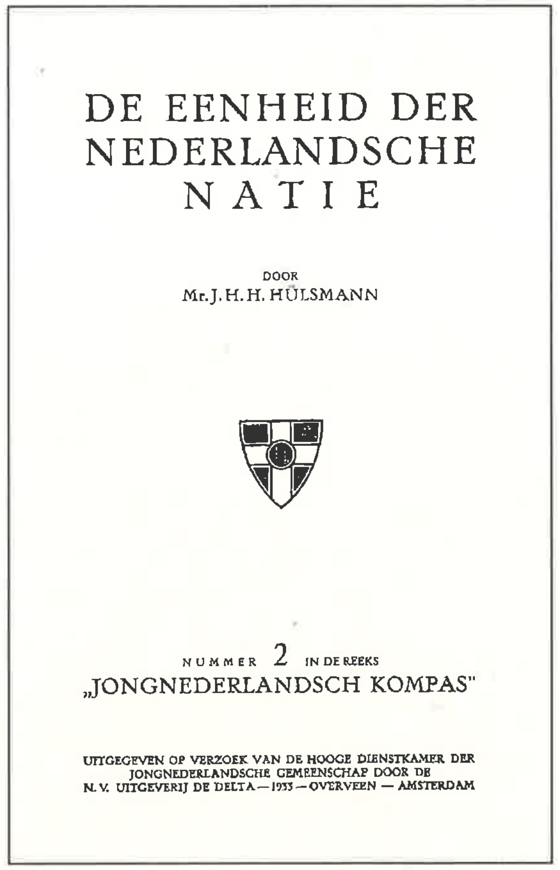

De tweede brochure van de Jongnederlandse gemeenschap.

Vanaf maart 1932 verscheen ook het maandblad *Volksorde* dat zeer onregelmatig zou verschijnen en vooral door de Nederlandse medewerkers werd geredigeerd. In de eerste maanden van 1933 organizeerde de JNG allerlei studiedagen, kampen, enz... In februari 1933 waagde De Smet in het huis van de Antwerpse arts en lid van de JNG, Edgard Muylle, een ultieme poging om tot een Diets eenheidsfront buiten het Verdinaso te komen en aan het stuurloze Vlaams-nationalisme opnieuw een richting te geven. Deze vergadering droeg ongetwijfeld bij tot de totstandkoming, later dat jaar, van de eenheidsbeweging VNV. Betrokken waren Leo Wouters, Jeroom Leuridan, Kamiel de Vleeschauwer, Odiel Spruytte, enz... We ontwaren hier reeds heel duidelijk de Heelnederlandse, "Dietse" groep binnen het VNV. Toch scheen De Smet ergens niet te passen bij de veel meer "maatschappelijk en sociaalekonomisch" denkenden van *Jong Dietschland,* en uiteindelijk bleef De Smet met zijn JNG weer aan de kant staan.

Op 17 april 1933 was er de merkwaardige Willem Van Oranje-herdenking te Delft. Deze herdenking was ongetwijfeld één van de hoogtepunten uit de JNG-werking en toont de JNG als een beweging op het kruispunt van de jongkonservatieve, nationaal-revolutionaire en "völkische" stroming van de konservatieve revolutie. De Smet had het over een Nederlands Rijk op christelijke grondslagen en had bij zijn konceptualizering van de JNG nog steeds de Jungdeutscher Orden van Arthur Mahraun voor ogen. Zijn volksnationalistische en revolutionaire uitgangspunten werden zoals reeds gesuggereerd geënt op sterke juridisch-strukturerende koncepten zoals ook het Verdinaso die hanteerde. De Smet beklemtoonde ook mystieke en rituele elementen zoals de eed van trouw aan Vlaanderen op de gewijde leeuwevlag, het gebruik van de hamer als het symbool van gezag en het gebruik van de oud-Germaanse benaming van de maanden.

In juli 1933 was de kas van de JNG plotseling leeg; de broederschappen hadden verzuimd hun bijdragen op geregelde wijze te storten en De Smets geheimdoenerij en formalisme begon vele medewerkers steeds vaker te storen. De rechtlijnige priester wou ook de trekscharen ombouwen in een militie en het dragen van een uniform verplicht maken. De Nederlanders verzetten zich echter uit alle macht tegen deze plannen en De Smet moest inbinden. De Nederlandse medewerkers maar ook enkele Vlamingen kwamen stilaan steeds meer in konflikt met De Smet. Reimond Tollenaere probeerde ondertussen, klaarblijkelijk met goedkeuring van De Smet, de JNG in de zich formerende "koncentratiebeweging" VNV onder te brengen waar zij als militie en studiekring zou kunnen fungeren, en waardoor zij volgens Tollenaere haar te mystieke en formalistische aanpak zou kunnen overstijgen. Ook deze drijverijen lukten niet en het VNV zou enkele tijd later in het AVNJ zijn eigen jeugdorganizatie krijgen. (31)

Prentje ter gedachtenis aan de priesterwijding van Robrecht de Smet.

Gelijkerwijs Mij de Vader gezonden heeft, zoo zend Ik ook u (Jo. XX) Gaat en onderwijst alle volkeren, hen doopende in den naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes (Math. XXVIII) Wie naar u hoort, die hoort naar Mij, en wie u versmaadt, die versmaadt Mij. (Luc. X)

Ter blijde Gedachtenis aan de Eerste Heilige Mis van den Weleerw. Heer Robrecht Desmet

Priester gewijd te Brugge op Pinksterzaterdag, 1e van Zomermaand, 't jaar O. H. 1898.

Komt, hoort toe, o gij allen die God vreest, ik wil het verhalen, hoe groote dingen de Heere aan mij gedaan heeft! (Ps. LXV) Hij heeft mij verheven boven de koningen en de keizers, boven de engelen en de aartsengelen! (S. Bern) Wie is gelijk de Heere onze God, die den geringe opricht uit het stof, en den behoeftige opheft uit het slijk om hem te doen zitten bij de vorsten zijns volks? (Ps. CXII)

Heere! Gij weet alles; Gij weet dat ik U liefheb (Jo. XXI) Ik zal mijn leven voor U geven. (Jo. XIII)

Ik heb u uitverkoren, niet gij hebt Mij uitverkoren (Jo. XV) Menschenzoon, Ik heb u aangesteld tot wachter over het huis van Israël: gij zult uit mijnen mond het woord hooren en hen van mijnentwege waarschuwen. Indien, als Ik tot den goddelooze zeg: gij zult den dood sterven! gij hem niet waarschuwt, en niet spreekt, om hem van zijnen goddeloozen weg af te wenden, opdat hij leve, hij zal in zijne ongerechtigheid sterven, maar zijn bloed zal Ik van uwe hand eischen. (Ezech. III)

Van al wien veel gegeven is zal veel gevorderd worden (Luc XII) Ik smeek u dan, broeders, bij Onzen Heere Jesus-Kristus, dat gij mij bijstaat in uwe gebeden voor mij tot God! (Rom. XV)

O Maria Moeder Gods, Koningin der Priesters, bid voor mij, armen zondaar.

Gesteendrukt te Brugge, bij Karel van de Vyvere-Petyt.

De Smets *Vlaanderen* lag inmiddels te zieltogen. Het blad slaagde er maar niet meer in om vernieuwend en verfrissend voor de dag te komen, zag zijn abonnementen als sneeuw voor de zon verdwijnen en zat in een penibele financiële situatie. Met het opleven van de eng-nationale gedachte in Nederland, de sympathie voor de monarchie en een sterk koninklijk gezag daalde de belangstelling voor het Heelnederlandse *Vlaanderen* zeer vlug. Tollenaere, ondertussen propagandaleider van het VNV, probeerde De Smet nu te overtuigen om samen te werken met *Jong Dietschland*. Mocht het heterogeen samengestelde VNV springen, dan zou de JNG een verzamelbekken moeten vormen voor de autoritaire, Heelnederlandse groep en aldus beletten dat het Verdinaso versterkt werd.

Willem Goedhuys en Robrecht de Smet lieten in dit verband niets onverlet om de ideeën van de JNG nauwkeurig af te lijnen t.o.v. het Verdinaso. De JNG verwierp de diktatuur en wilde aan de korporaties slechts raadgevende macht geven en geen politieke zoals het Verdinaso dat volgens Goedhuys wilde. De Jongnederlandse Gemeenschap wou ook een nieuwe orde op het internationale vlak en wilde ijveren voor een gezond leven tussen gelijkgezinde volkeren. De Staat moest steunen op het volk als volk en niet op partijen, korporaties of belangengroepen. De Gemeenschap ageerde zowel tegen het kommunisme, het liberalisme en het korporatistisch fascisme. Ook het nationaal-socialisme werd door De Smet streng bekritizeerd en afgedaan als een oppervlakkige massabeweging die bovendien de Jungdeutscher Orden had vernietigd. Uiteindelijk had de JNG geen uitgebouwde koherente maatschappelijke visie en pleitte ze voor een niet nader omschreven solidarisme.

Na veel twijfelen kon De Smet zich verzoenen met het samengaan van *Vlaanderen* met *Jong Dietschland* en zag met zijn zoals gebruikelijk kompromisloze geest het nieuwe blad als een logische voortzetting van *Vlaanderen*. Bovendien waren De Smet en De Decker (die op de achtergrond nog steeds had meegewerkt met *Vlaanderen*) pas akkoord over een fusie na de belofte van *Jong Dietschland* om alle schulden van *Vlaanderen* op zich te nemen. Op 13 januari 1934 verscheen dan *Vlaanderen-Jong Dietsland. Onafhankelijk weekblad voor de Nederlanden.* (De bij *Jong Dietschland* gebruikelijke vermelding "R.K. Zedenleer" moest nu wegens de medewerking van vrijzinnigen en protestanten achterwege gelaten worden.) De Nederlandse medewerkers waren echter zeer skeptisch en afkerig van de sterk katholieke inslag van *Jong Dietschland*. Dit werd nog versterkt door een afspraak van de zogenaamde "hogere leiding" met *Jong Dietschland* om *Volksorde* niet meer te laten verschijnen. Reeds na enkele maanden werd duidelijk dat de Smet naar het achterplan werd gedreven. Zo verscheen het blad reeds vanaf maart terug op het formaat van *Jong Dietschland*. Victor Leemans, (32) Odiel Spruytte en Leo Dumoulin (33) die de "sociale ideologen" van *Jong Dietschland* geweest waren, zagen de samenwerking met het te eenzijdig politiek gerichte en te weinig kultureel geprofileerde *Vlaanderen* niet zitten en hadden ondertussen afgehaakt. *Jong Dietschland* zou in 1934-1935 vooral volgeschreven worden door Kamiel de Vleeschouwer (34) en het blad zou de spreekbuis worden van de radikale, Heelnederlanders in het VNV zoals Leo Wouters, Luc Matthys en Reimond Tollenaere.

In het voorjaar wou Goedhuys dat Robrecht de Smet de in het duister gehulde "hogere leiding" bekend maakte en dat deze getransformeerd werd in een meer open "Gemeenschapsleiding". Broekman, die de drijvende motor achter het weinig suksesvolle *Volksorde* was, kreeg ook steeds meer moeilijkheden met De Smet, die zich met alles i.v.m. het blad moeide. Ook De Decker oefende met de Dietse Bond druk uit op De Smet om de samenwerking te herzien.

De Smet voelde zich fel geviseerd en werd op het einde van de zomer van 1934 steeds feller ontgoocheld in zijn medewerkers. Tot overmaat van ramp ontstond er ook nog een konflikt met de voorheen zo enthoesiaste Daniël Merlevede, die hard aan de JNG in Vlaanderen werkte. Volgens Merlevede zou de "hogere leiding", waarover de Smet het vaak had, zelfs nooit bestaan hebben en leidde het gebrek aan vertrouwen en openheid bij De Smet tot de uiteindelijke mislukking van de JNG.

(31)
Algemeen Vlaams-Nationaal Jeugdverbond AVNJ : in 1928 opgericht in Antwerpen als een bundeling van radikale militante Vlaamse jeugdgroepjes zoals de *Vlaamse Wacht*. Had als orgaan *Jong Nederland*, was Heelnederlands en stond de Godsvrede voor. In 1933 werd het ingeschakeld in het VNV. Dr. Hilaire Gravez werd de eerste leider die echter een zeer onafhankelijke koers voer. Vanaf 1936 heette hun tijdschrift *Deltakamp* om in 1938 in *Jong Dietschland* te veranderen. In 1938 werd Gravez vervangen door Dr. Edgard Lehembre. In 1941 ging het AVNJ op in de eenheidsjeugdbeweging *Nationaal-Socialistische Jeugd Vlaanderen* (NSJV).

(32)
Victor Leemans, (1901-1971) : socioloog, politicus. Werd eind jaren twintig doctor in de sociologie in Parijs. Schreef talrijke artikels in Jong Dietschland en presenteerde daar de nieuwe maatschappelijke en sociale stromingen. Was een kenner van de Duitse en Oostenrijkse katholieke korporatieve school. Bekende zich nooit echt tot de Vlaams-nationalistische partijpolitiek. Werd in1936 leider van de *Vlaamse Arbeidsorde*, een door het VNV en Rex-Vlaanderen opgerichte korporatieve organizatie. Was samen met Dumoulin en Spruytte ongetwijfeld een van de belangrijkste theoretici van het politiek Vlaams-nationalisme tijdens het interbellum. Werd in 1940 sekretaris-generaal van het minsterie van Ekonomische Zaken. Na de oorlog opgevist door de CVP. Werd senator en zelfs voorzitter van het Europees Parlement.

Het konflikt met o.a. Goedhuys eskaleerde verder en De Smet, die zoals steeds onverbiddelijk was in zijn veroordelen van individuele afwijkingen, vereenzaamde steeds meer in zijn afgelegen huis in Meerssen. De priester had het financieel allesbehalve breed. In 1933 had hij gelukkig een positie als leraar in een middelbare meisjesschool weten te verkrijgen wat de ergste nood lenigde.

Vanaf september 1934 verscheen *Jong Dietschland* opnieuw afzonderlijk met als ondertitel *Algemeen Tijdschrift voor Diets Nationaal Leven*, en het repte met geen woord meer over het experiment met *Vlaanderen*. Maar het herboren blad was geen lang leven meer beschoren en op 7 juli 1935 verscheen het laatste nummer.

Op 14 juli 1935 werd de Jongnederlandse Gemeenschap officieel ontbonden. De Smets rol was uitgespeeld en de priester zou zijn laatste levensjaren in alle eenzaamheid slijten. De Smet had wel nog kontakten met het *Algemeen Katholiek Diets Studentenverbond* onder leiding van Edgard Boonen, dat in feite de voortzetting was van het AKVS en waarin ook zijn vriend, de jezuïet pater Jozef van Opdenbosch, een belangrijke ideologische rol speelde.

Belangrijke leden van de Jongnederlandse Gemeenschap zoals Daniël Merlevede, Armand Thiel en de priester Constant de Vos zorgden voor een doorstroming van het JNG naar het AKDS Anderen sloten zich aan bij het V.N.V. en enkele Nederlandse medewerkers werkten samen met Wies Moens en zijn *Dietbrand*.

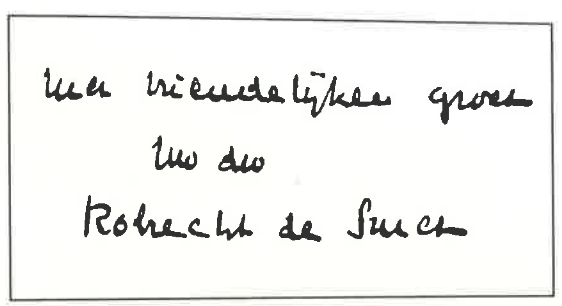

Handschrift van Robrecht de Smet.

De Jongnederlandse Gemeenschap is ongetwijfeld een uniek experiment geweest van direkte samenwerking tussen katholieke Vlamingen en kalvinistische Nederlanders m.b.t. de realizatie van een Heelnederlands ideaal. De beweging is er echter nooit in geslaagd boven haar wat romantische en mystieke inslag uit te groeien en ging uiteindelijk aan de talrijke interne konflikthaarden ten onder.

Robrecht de Smet wist nooit op een koherente en duurzame wijze mensen rond zich te bundelen en had uiteindelijk alleen in een beperkte vriendenkring grote invloed. In 1935 gaf hij nog *De liturgie van Rome* uit, waarmee hij het onderwijs in de liturgie wilde bevorderen. Zijn psalmvertaling, waaraan hij zovele jaren werkte, werd pas posthuum in 1940 uitgegeven. Op 1 mei 1937 stierf deze revolutionaire en nonkonformistische priester, die met het tijdschrift *Vlaanderen* een niet te onderschatten rol heeft gespeeld in de oriëntatie van het Vlaams-nationalisme en haar verhouding tot de Heelnederlandse beweging.

Kurt RAVYTS

(33)
Leo Dumoulin, (1890-1942) : Vlaams-nationalistisch priester en theoreticus. In 1914 werd hij leraar in het kollege van Oostende en in 1915 brankardier in het Belgisch leger. In 1917 kreeg hij een funktie als aalmoezenier. Schreef tijdens de Eerste Wereldoorlog een aantal drama's. Werd in 1919 leraar aan het Sint-Lodewijkskollege te Brugge. Schreef in het tijdschrift *Vlaanderen* een aantal artikels [1923] die gebundeld werden tot *Waarom nationalist zijn ?* [1924]. Schreef ook een *Handboek der Vlaamsch-Nationale Geschiedenis* [1923] voor de kollegejeugd. In 1923 werd hij hoofdredakteur van de *Vlaamsche Vlagge*. Dumoulin was tevens redakteur van *Jong Dietschland*, waarvoor hij onder het pseudoniem H.P. Verdonck talrijke artikels schreef. In 1930 werd hij kapelaan te Lichtervelde. Na het verdwijnen van *De Vlaamsche Vlagge* en *Jong Dietschland* zou hij geen rol van betekenis meer spelen. Ik werk aan een beknopte biografie over deze onderbelichte nationalistische theoreticus.

(34)
Kamiel De Vleeschauwer, (1873-1975) : onderwijsinspekteur. Was tussen 1923 en 1933 kantonaal schoolinspekteur lager onderwijs (Diksmuide-Veurne-Nieuwpoort). Bekwaamde zich ondertussen in de geschiedschrijving, de filologie, de pedagogie. Was samen met Leuridan en Dries Devos een van de stichters en bezielers van het KVNV Schreef ook in *Jong Dietschland*, waarin hij vooral in 1934 een beslissende rol speelde. Gaf als nationalistisch theoreticus tal van spreekbeurten waarin hij zijn ideeën over volk, rijk en kontinent uiteenzette.